

โมทนาสาธุสาร

ฉบับเดือนมิถุนายน ๒๕๕๓

พระธรรมะเทศนาเนื่องใน “โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติในหลวง ๘๒พรรษา”

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๒

โมทนาสาธุทุกคน...วันนี้ก็ต้องพูดถึงความเพียรคือขยัน ที่นี้เราจะขยันอะไรดีเราจะทำอะไรดี เราก็ต้องคิดว่าขยันทำความว่าง ขยันทำจิตให้ว่าง ไปขยันอย่างอื่นก็ทุกข์ทั้งนั้นเหนื่อยด้วย ทำอะไรก็เหนื่อย ขยันทำความว่างให้ได้แล้วเราก็ขยันคนเดียว แล้วก็อยู่ในที่สงบสงัดคนเดียว แล้วเรากิจงานของเราก็จะน้อยลงน้อยลงจนว่างเพราะหมดงานต้องว่าอย่างนี้ ขยันจนหมดงานทำงานจะได้อะไรเออ! การทำจิตขยันทำจิตให้ว่างเนี่ย เหมือนกับเราทำงานเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าเหงื่อไหลไคลครีดย่อย อดหลับอดนอนเราก็ยังทำได้เพื่อตัวเพื่อครอบครัวเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ แต่เราเฝ้าห่วงครอบครัวซะก็เลยปล่อยให้ตัวเองนั้นนะหมดเรี่ยวหมดแรงไม่ขยันทำความว่างให้แก่ตัวเอง ไม่ได้เอาใจใส่สุขภาพจิตตัวเองต้องว่าอย่างนี้ แล้วก็อดทนระอใจทำให้เป็นคนอ่อนแอท้อแท้ เครียด แต่ถ้าเราขยันทำความว่างให้กับใจทำให้ว่างได้ เราก็จะหายเครียดหายทุกข์ หายกังวลหายสับสนวุ่นวายต้องว่าอย่างนี้ ความเพียรที่พระองค์แสดงไว้ นั่นนะเพียร เพียรเพื่อเอากิเลสออกจากใจต้องว่าอย่างนี้ ถ้าไปเพียรอย่างนั้นอย่างนี้ใครๆก็รู้กันมาฟังกันจนหูตบ แต่ก็ไม่สำเร็จผลท้ายสุดก็ลงอย่างเก่า เพียรทั้งเพียรขำง ไม่มีประโยชน์อะไร ไม่เหมือนทำความเพียรใจให้ว่างได้ ถ้าจิตว่างแล้วจะไปยืน เดิน นั่ง นอนไปเหนือไปได้ตะวันออกอีสาน อยู่ภาคกลางอยู่ที่ไหนๆอยู่ในป่าในเขาในถ้ำลอมฟาง ป่าช้าป่าชุกก็ไม่ต้องทำจิตให้ว่างอย่างเดียว ถ้าจิตว่างแล้วความสับสนหวาดกลัวไม่มี กลัวผีกลัวเสือกลัวช้าง กลัวหิวกลัวกระหายกลัวตายอีกต่างหากถ้าจิตว่างแล้วไม่มีไม่กลัวตาย ไม่กลัวหิวไม่กลัวเสียไม่กลัวช้างกลัวผีเพราะจิตเราว่าง แต่เราจิตไม่ว่างก็กลัวไปหมดถ้าอยู่ในคนก็กลัวคน กลัวนี่ก็คือโมหะหรือความหลงความลุ่มหลงมัวเมาหลงไป เหมือนกับหลงป่าหลงเขาหลงนั้นหลงนี้ หลงก็คือโมหะคือหลงกลัวหลงกลัวเกิดกลัวแก่กลัวเจ็บกลัวตาย กลัวไปหมดเห็นอะไรก็กลัวแต่ถ้าเราขยันกลัวแบบนั้นนั้นก็ไม่มีความสุขหรอก เราขยันทำจิตให้ว่างแล้วก็หายกลัวมันจะได้หายกลัวเราต้องพิจารณาสองอย่างสองทางว่าเพียรเพื่อว่างเพียรเพื่อรู้ว่าง เพียรว่างจากรู้นั้นแหละ นี่แหละเป็นหน้าที่โดยตรงของทุกคนเพื่อให้พ้นทุกข์พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ถ้าเราว่างได้จริงๆแล้วเราจะเข้าใจชีวิตของตัวเอง คำว่าชีวิตของตัวเองคือชีวิตที่ตื่นนอนขวนขวายในสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งหมด ถ้าขวนขวายได้รูป ได้เสียง ได้กลิ่น ได้รส ได้โผฏฐัพพะ ได้ธรรมารมณ์ได้ทรัพย์สินสมบัติ ได้บุตรภรรยาสามีเนี่ยเพียรเพียรหาเหล่านี้ก็เพียรหาทุกข์ ขยันกันนักได้แล้วหาใหม่ๆแสดงว่าขยัน ขยันหา แต่ขยันเพิ่มทุกข์เพิ่มโทษให้แก่ตัวเองก็ทำให้ห่างไกลจากความว่างไปทุกข์ที่เมื่อห่างไกลไปแล้วไม่มีทางเข้าใกล้ความว่างเลยยืน เดิน นั่ง นอนก็เป็นทุกข์เพราะสิ่งที่มีอยู่ที่ขยันเอาหากันมา เป็นภาวะของจิต กลัวอดกลัวอยาก กลัวทุกข์ กลัวจน กลัวไม่มีจะกิน กลัวไม่มีใช้กลัวไปสาระพัดเนี่ยโมหะความหลงไปหลงกลัว ที่นี้กลัวอะไรกลัวตายนั้นนะสำคัญ แต่ใจความตายก็คือว่างนั่นเองแทนที่เราจะกลัวนั้นกลัวนี่แทนที่เรากลัวตายกลัวว่าง ถ้าเรารู้ความจริงของความว่างแล้วความกลัวตายไม่มีเพราะความตายว่างจากเป็นต้องว่าอย่างนี้ มีอะไรเป็นก็ทั้งหมด เป็นนั้นเป็นนี่เป็นบุตรภรรยาสามีเป็นพ่อเป็นแม่เป็นปู่เป็นย่าเป็นตาเป็นยาย เป็นทรัพย์สินสมบัติบุตรภรรยาสามีเนี่ยเป็นแล้วมันจะเป็นยังก็ต้องตื่นนอน

ชวนชวยอยู่ไม่ได้ สงบไม่ได้ทั้งกายทั้งจิตต้องว่าอย่างนี้ดับเบิ้ลไม่ว่าง ทำจิตให้เป็นทุกข์ เพราะฉะนั้นความขยันอันนี้เราต้องขยันให้ถูกเรื่องถูกที่มันจึงจะไม่มีทุกข์ ขยันทำมาหากินเราก็คิดว่า ขยันไปตามหน้าที่ของการมีครอบครัวเนี่ย ขยันในการทำความดีเพื่อตนเพื่อครอบครัว เพื่อ ประเทศชาติพระพุทธศาสนาเพื่อพระมหากษัตริย์เนี่ยก็ต้องขยันแยกความจำเป็นหรือความขยันออก หลากๆทางเพื่อเราจะได้ไม่สับสนวุ่นวายไม่ปนเปแล้วก็ไม่ต้องเหนื่อย ถึงเวลาไหนๆเราจะเป็นผู้รู้หน้าที่เป็น ผู้จัดทำงานสำเร็จ งานหรือความขยันในงานนั้นให้ลุล่วง ไม่ต้องให้ใครมาสั่ง ไม่ต้องให้ใครมาใช้ เพราะเรา ต้องรู้จักขยันในทางที่ถูกต้อง ไปเพียรแต่เพียรแล้วไม่ได้ผลไม่ได้เรื่องได้ราว ของที่ควรทำก่อนมาทำทีหลัง มันก็ไม่ได้ผลดีนั้นนะ ก็เป็นเหตุให้ดิฉันนึกทว่าร้ายทำให้งานไม่สำเร็จไม่ลุล่วงทำให้ขาดประโยชน์ เราก็คิด ต้องรู้จักความขยัน ขยันหารูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณขยันทำทาน รักษาศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขาต้องขยันทางโลกขยันทางธรรมและทำเพื่ออะไร ทำ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ ก็คือทำให้ว่างพอสำเร็จแล้วก็ว่างต้องว่าอย่างนี้ ตอนนี่เราก็คิดรู้ความจำเป็น ของแต่ละอย่างตามหน้าที่ของฆราวาสของความเป็นผู้ปฏิบัติหรือของนักบวช เราต้องรู้จักหน้าที่ของความ ขยัน ทางโลกก็ขยันหาทรัพย์แต่ทางธรรมเขาเรียกว่าขยันหาอริยทรัพย์ นั้นนะมันจึงจะภูมิใจ ทรัพย์กับ อริยทรัพย์ต่างกัน ทรัพย์ภายนอกเป็นเครื่องเชิดชูใจว่าเราเป็นคนมั่งมีจะกินใช้จ่ายอะไรก็มีมากมายเลย อริยทรัพย์ทางใจ ทรัพย์คือศรัทธาความเชื่อมั่นในการที่เราจะได้มรรคผลนิพพาน เพียงแต่มีศรัทธาเชื่อมั่น อย่างเดียวเนี่ยอริยทรัพย์คือศรัทธา ปัญญา สติ สมาธิพวกนี้เป็นอริยทรัพย์ภายในทั้งหมด ที่เราจะต้อง ตั้งใจหาอริยทรัพย์ศรัทธาความเชื่อมั่นให้ได้ซะก่อน แล้วความขยันมันเพียรอย่างอื่นจะตามมา แล้วก็มันจะมีขันติความอดกลั้นอดทน มีสัจจะความจริงใจเพราะว่ามันมีความเชื่อมั่น แล้วก็พออธิษฐานปรารถนาต่อ ไปอีกเพื่อขยันต่อไปอีกหรือวิริยะเพียรต่อไปอีก แล้วก็ขยันเมตตาความรักใคร่ในสิ่งที่หาได้หรือหาแล้วก็หา ความว่างหรือหาความสงบสุขหาสันติสุขด้วยใจรัก มีความสันโดษ อดกลั้นอดทนเนี่ยแล้วเราก็คิดจะเพียร เพียรแสวงหา หรือขยันอุเบกขาวางเฉยได้ก็จะได้ดี หมายถึงว่าเราพอกินพอใช้ไม่เดือดร้อนแล้ว เราก็คิดหาความ ว่างหรืออุเบกขาวางเฉยเพื่อหาสันติสุขให้แก่ตัวเอง หาสันติสุขให้แก่ครอบครัวอันเป็นที่รักของเราให้พอให้ แม่ให้บุตรภรรยาสามีเนี่ยเป็นสิ่งที่ควรแสวงหา เพราะทรัพย์สินสมบัติมีแล้วเราก็คิดจะหาความสุขความ สงบสุข เหมือนกับที่โบราณเขาบอก ๖๐ปีเกษียณแล้วก็ต้องบวชประพฤติปฏิบัติ หรือถือศีลถือธรรมเข้า ประพฤติปฏิบัติเข้าวัดเข้าวาฟังเทศน์ฟังธรรมไม่ให้ชีวิตว่างเปล่าในทางโลกเฉยๆแต่ให้ว่างได้ในทางธรรม ทั้งโลกทั้งธรรมก็ให้ว่างไปด้วยนั้นแหละ ทุกข์ที่เคยผ่านมาแล้วจึงจะสงบเกิดสันติสุขเกิดความสงบสุข ไม่อย่างนั้นทุกข์ที่ผ่านมาแล้วก็ยังไปยึดติดมัน ยังพยายามท้ออาฆาตแค้นมัน เพราะฉะนั้นเราต้องว่าง ว่างสิ่ง ที่ผ่านมาแล้วทั้งหมด ที่พระพุทธเจ้าสอนว่าผู้มีปัญญายอมไม่คิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรไปแสวงหาสิ่งที่ยังไม่มาถึงคืออนาคต แล้วก็ให้ถือสาระประโยชน์ในปัจจุบัน ถือสาระประโยชน์ในปัจจุบันเราจะทำอย่างไรจึง จะทำให้เกิดสาระประโยชน์ในปัจจุบันได้ พระพุทธเจ้าว่าศีลสาระสมาธิ ศีลสาระคือการละเว้นนั้นแหละ เป็นสาระ เพียรละเพียรเว้นหมายถึงขยันในการละการเว้น สมาธิคือตั้งใจมั่นเขาเรียกสมาธิสาระคือตั้งใจจด เว้นนั้นนะให้เป็นอันเดียวกันหมายถึงว่าให้เป็นเรื่องเดียวกัน ตั้งใจว่างหรือตั้งใจดเว้น ปัญญาสาระคือ เข้าใจในเหตุในผลในการละการเว้นแล้วมันเป็นสุขเป็นความสงบสุขที่การละการเว้นมีผลอยู่ในตัวเอง เมื่อ

เราละเว้นได้ว่างได้เราก็เป็นสุขสงบสุขในสิ่งที่เราละเราเว้นได้ วิมุตติสาระหลุดพ้นจากการละที่เรา
ละมาได้แล้วเราหลุดพ้นมาแล้ว เราก็ไม่ควรที่จะไปยึดติด ไปคำนึงคิดถึงอีก หลุดมาได้แล้วก็ถือเป็นอิสระ
แล้วเหมือนนกหลุดจากกรงได้แล้วไม่อยากจะกลับเข้ากรงอีกนั่นนะ อยากริมุตติหลุดพ้นไปตลอดกาลไปหา
อิสระเสรีในโพรงกว้างหรือในอากาศกว้างหรือไปตามความเคยชินที่ก่อนนี้เคยว่าง เคยยังไม่อยู่ในกรงเป็น
อิสระอย่างไรอย่างไรนั้นก็ถึงความเป็นอิสระคือความว่างเราจะได้ไม่เป็นทุกข์ที่อยู่ในกรง ไม่ต้องเป็นห่วง
แสวงหาในการที่จะออกจากกรง ถ้าเรามีความจำเป็นหรือถูกเขาขังกักไปไว้ในกรง จิตเราก็ต้องว่าง
เหมือนกับที่เขาห้ามเยี่ยมห้ามประกันนั่นแหละ การห้ามเยี่ยมห้ามประกันก็คือต้องการให้คนที่ติดคุกติด
คอกหรืออยู่ในกรงนั้นให้มีจิตว่างจากสิ่งต่างๆ ไม่ให้ปล่อยให้สังคมสมาคมกับใครไม่ให้ใครมาสังคมสมาคม
ด้วยที่เคยเทศน์เคยสอนธรรมะติดคุก ถ้าพวกเราเนี่ยเกิดจู่ๆไปติดคุกเข้าก็จะได้ใช้ธรรมะที่พระอาจารย์สอน
เนี่ย ธรรมะติดคุกคือทำจิตให้ว่าง แล้วก็ไม่ทุรยทุราย เขาจะขังขังงังก็ตามเรื่อง แต่จิตเราเป็นอิสระจิตของ
เราว่าง เพราะฉะนั้นเราต้องฝึกความว่างให้ได้ขยันให้เกิดใจว่างให้ได้นะ วิมุตติสาระแล้วก็วิมุตติญาณ
ทัศนะสาระรู้เห็นว่าการรู้การเห็นต่างๆเนี่ย ที่เรารู้เราเห็นทั้งหมดก็ให้ว่างไปให้หมด นั่นแหละเป็น
สาระสำคัญสูงสุดคือพระนิพพาน เขาเรียกวิมุตติญาณทัศนะสาระ ทั้งรู้ทั้งเห็น ที่รู้ที่เห็นมาทั้งหมดก็ให้ว่าง
ไปจากรู้จากเห็นมันจึงจะว่างได้บริสุทธิ์ ถ้าเราทำได้เราก็จะเป็นผู้มีความสุขสันติสุขเย็น เดิน นั่ง นอนไป
เหนือได้ตะวันออกอีสานไปอยู่ที่ไหนในถ้ำในเขาในป่าในลอมฟางเราก็สงบสุขได้เพราะจิตเราว่างนั่นเอง
ขณะจิตว่างก็ไม่ได้นึกถึงลอมฟางไม่ได้นึกถึงอยู่ปานะต้องบอกไว้ด้วย ไม่ได้นึกถึงกระท่อมลอมฟางอะไร
หรือไม่ได้ระลึกถึงป่าช้าป่าช้า ให้จิตเราว่างอย่างเดียว ให้ว่างจากรู้อย่างเดียวเป็นความขยันที่เราจะต้อง
เพียรพยายามเพราะว่าถ้าไม่มีการฝึกการหัดแล้วมันว่างไม่ลง ภาวะทางกายทางจิตมากมาย ทางกายก็ยัง
มีเนี่ย สุขภาพกายเกิด แก่ เจ็บ ตายอีก โรคภัยไข้เจ็บอีก เพราะฉะนั้นทางจิตก็มีความกังวลห่วงใยอาลัย
อาวรณ์กับสิ่งเหล่านี้ฉะนั้นมันจะเป็นยังงัยก็ช่างว่างให้ได้ ทำจิตให้อยู่เหนือเวทนาๆไม่มีสุขไม่มีทุกข์ไม่มีใจ
ไม่เสียใจไม่ต้องอุเบกขา ไม่ว่ากายจิตเป็นยังงัยไม่ต้องสนใจ สนใจแต่ความว่างดูแต่ความว่าง ดูว่าความ
ว่างเป็นยังงัยเพราะทุกอย่างว่างเปล่า ว่างวันว่างคืนว่างชั่วโมงว่างนาที่อะไรว่างสัปดาห์ว่างปีเดือนวันอะไร
เนี่ยต้องว่างให้หมด ไม่ต้องรอไม่ต้องรอเหมือนคนติดคุกรอจะเป็นอิสระเมื่อนั้นเมื่อนี้เนี่ย เราขยันว่างทำจิต
ให้ว่าง เราจะภูมิใจในตัวเองที่มีความขยันหมั่นเพียรจนพบกับความจริงหรือความว่าง เมื่อเข้าถึงแล้วเราก็
จะเป็นสุขสงบสุข ไม่ได้ซื้อหาด้วยเงินทองแต่ต้องใช้เหตุผลที่เราที่เรียกว่าปัญญา ปัญญา กับ
สัมปชัญญะ สัมปชัญญะรู้ รู้ตัวรู้จิตรู้สติแล้วก็ทำให้เกิดความเคยชินอยู่เสมอ นั่นนะคือความชำนาญที่
เรียกว่าญาณความรู้ เมื่อญาณความรู้เกิดขึ้นแล้ว รู้แล้วก็ละไปรู้แล้วก็ละไปนั่นนะมีอยู่แค่นั้น เพราะอะไร
เพราะรู้แล้วต้องละไปเพราะมันต้องละจากความรู้ก็อีก เมื่อละความรู้ไป รู้ไปเห็นไปเข้าใจไปได้นี้ก็ทุกข์ไปใช้
เหตุผลไปปรุงแต่งไปเนี่ยพวกนี้ เพราะการขยันหรือความเพียรที่ให้เรา ไม่ให้ปรุงแต่งไม่ให้วิตกวิจารณ์ไม่ให้
เพียงแต่รู้แล้วก็ผ่านรู้แล้วก็ผ่าน การที่เราจะทำให้รู้แล้วก็ผ่านได้เนี่ย เราต้องรู้เหตุผลในใจของเราว่าใจเราไม่
มีความปรารถนาหรือไร้ความปรารถนาจากสิ่งต่างๆหรือสรรพสิ่งต่างๆ เมื่อใจเราไร้ความปรารถนาในสิ่ง
ต่างๆแล้วนั่นแหละเราก็จะรู้จักว่าความว่างเป็นยังงัย สิ่งที่เราไม่ต้องการทั้งหมดเพราะอะไร เพราะว่ามัน
ว่าง เราก็ไม่ได้ใส่ใจวิตกวิจารณ์สิ่งเหล่านั้นไม่มี วิตกวิจารณ์ในความว่างก็ไม่มี สังขารปรุงแต่งในความว่างก็

ไม่มีเราจะได้เข้าถึงความว่างได้รวดเร็วเนี่ย ต้องอาศัยจิตที่ไร้ความปรารถนาละความปรารถนาที่เรียกว่าไร้ตัณหาความอยากนั่นเอง ถ้าเราไปบอกตัณหา มันเยอะมากมีกิเลสตัณหา มาก รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณณ์ นั้นแหละที่เราจะต้องให้มันว่างไปอย่างรวดเร็วก็คือไร้ความปรารถนา รูปจะมีเท่าไร เสียงจะมีเท่าไร กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณณ์มีเท่าไรก็ไร้ความปรารถนาไปให้หมด เป็นวิธีที่ทำให้ความว่างให้เกิดขึ้นได้ง่ายก็คือต้องทำให้ไร้ความปรารถนา ก็เป็นการไร้ตัณหาความอยาก เมื่อไร้ตัณหาความอยากแล้วถึงรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณณ์มีเท่าไรก็ไม่มีความสำคัญไม่มีอำนาจเหนือจิต จิตรับรู้แต่ไม่รับเก็บผ่านหมดต้องว่าอย่างนี้ วิตกวิจารณ์ไม่มีผ่านแล้วผ่านเลย เนี่ยและเราต้องทำให้ได้ต้องขยัน ต้องขยันว่างต้องขยันในทางนี้คือไร้ความปรารถนา มีเท่าไรก็ไร้ความปรารถนาต้องท่องเอาไว้ในใจเลย เป็นองค์ภาวนาทำความไม่ปรารถนา ไร้ความปรารถนาให้เกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดี ปรารถนาดีก็ว่างปรารถนาไม่ดีก็ว่าง ไร้ความปรารถนาทั้งดีและไม่ดี เราจึงจะเป็นสุขเป็นความสงบสุขแล้วก็มีสันติสุข เมื่อเราทำได้แล้วเราจะไม่ได้เดือดร้อนกับใครๆในการที่จะพึ่งพาหาใคร ไม่ต้องอาศัยอะไรเป็นเครื่องช่วย อาศัยจิตคือเจตนาของเรานั้นแหละ ที่พระพุทธรูปเจ้าว่าเป็นตัวกรรมหรือการกระทำ เจตนาเป็นตัวกรรมที่นี้การที่เราไร้ความปรารถนาก็คือไร้เจตนาที่จะอยากได้ ไร้เจตนาอันนั้นแหละจึงจะถูกต้อง ถ้าเราสามารถให้ไร้ความปรารถนาไร้เจตนาได้เราก็จะเข้าถึงความว่างได้รวดเร็ว เพียรไร้ความปรารถนาหรือไร้เจตนาสองอย่างนี้ เดี่ยวก็รู้เองเป็นปัจเจกตั้ง ยืน เดิน นั่ง นอนเรารู้เจตนาของเราเรามีหน้าที่ไร้ความปรารถนาไร้เจตนาต้องการแล้วเราก็จะได้เข้าถึงความว่างอย่างรวดเร็วหรือความสงบอย่างรวดเร็ว แล้วเราก็จะเข้าใจว่าเออ! พัง พังรู้ เป็นยังงัยพังละเป็นยังงัย พังก็เป็นฉนวนรู้ก็เป็นญาณ ทั้งฉนวนทั้งญาณก็ต้องว่างหมด ก็เลยเป็นวิปัสสนา ฉนวนวิปัสสนาญาณโดยอัตโนมัติ เนี่ยความละเอียดรอบครอบมันจะเกิดขึ้นในการฟังในการพิจารณา ทั้งฟังทั้งพิจารณาก็เป็นเหตุให้เกิดวิปัสสนาหรือวิปัสสนาปัญญาคือรู้ในเหตุผล วิปัสสนาญาณก็รู้ในความรู้ที่มีความชำนาญเกิดขึ้น ในเหตุในผลที่ถูกต้อง ถ้าเรามีความเข้าใจแล้วไม่ใช่ของยาก ทั้งวิปัสสนาในฉนวนในญาณเนี่ยต้องว่างทั้งสองอย่าง การที่จะทำให้ว่างทั้งสองอย่างเราก็ให้ว่างทั้งการฟังการรู้ เมื่อเราเว้น เว้น ละก็เป็นศีล ศีลอยู่ที่ละเว้นเนี่ย ละเว้นแล้วก็ว่าง เมื่อละเว้นแล้วว่าง แล้วเราไร้ความปรารถนาต้องการ ทั้งภายในภายนอกก็เหมือนกับเป็นทานหรือจาคะสะละออกไปซึ่งการฟังหรือการรู้ ญาณในขณะเดียวกัน ญาณอันนี้เราก็จะต้องทำความรู้สึกว่างเป็นฉนวนรู้เป็นญาณในขณะเดียวกัน ถ้าเราหลงยึดในฉนวนในญาณอยู่เป็นโมหะอีก เพราะยังไม่ถึงที่สุดของทุกข์ ไม่สามารถเข้าสู่พระนิพพานได้เพราะจิตยังไม่ว่าง เพราะฉะนั้นเราต้องว่างจากฉนวนจากญาณนั้นแหละ แล้วความสงบสุขมันก็จะเกิดขึ้น ความสันติสุขเกิดขึ้น ประมวลมาเป็นอยู่ในความว่าง ขอบเขตของความว่าง ที่นี้เราก็นึกถึงมนุสโลก เทวโลก มารโลก พรหมโลก ก็ว่างหมด นึกถึงโลกก็ให้ว่างจากโลก นึกถึงเทวโลกก็ให้ว่างจากเทวโลก นึกถึงพรหมโลกก็ว่างจากพรหมโลก นึกถึงโลกธาตุเหมือนโลกธาตุแสนโกฏิจักรวาพาก็ให้ว่างทั้งหมื่นโลกธาตุแสนโกฏิจักรวาพาก็ว่างใน ความว่าง คำว่าทวิคุณในความว่างก็คือขยันว่าง ให้ว่างให้หมด จิตมันรู้ที่ไหนสัญญาอุปทานที่เคยรู้ ยึดติดใน ความรู้ก็ให้ว่างไปให้หมด เมื่อมันว่างหมดแล้วบริสุทธิหมดแล้วนั้นแหละก็ว่างเฉพาะหน้าเท่านั้นเอง ไม่ได้ วิตกวิจารณ์การรู้ รู้ในสิ่งที่เคยรู้มาแล้ว วิตกวิจารณ์ไม่มี สังขารไม่ปรุงแต่งในรู้ เมื่อวิตกวิจารณ์ไม่มีในรู้ สังขาร ไม่ปรุงแต่งในรู้ก็ทำให้รู้มันนั้นแหละว่างหรือดับต้องว่างหรือดับ ต้องทำจิตของเราให้ว่างดับจากความรู้จึง

เรียกว่านิโรคความดับ ตามความมุ่งหมายของพระพุทธเจ้าต้องการให้ดับความรู้ เพราะรู้มากไป ก็ฟุ้งซ่านมากไป เกิดวิตกวิจารณ์สังขารปรุงแต่งมากไป เพราะฉะนั้นเราก็ต้องพยายามดับความรู้ นั่นที่เรียกว่าสัมปชัญญะรู้อ่าง ว่างรู้สลับไปสลับมาจนมันว่างบริสุทธิ์เหลือแต่ว่าง รู้ไม่มี นั่นแหละมันจึงจะถึงที่สุดของความว่างที่แท้จริงที่เรียกว่านิพพานัง ปรมัง สุขขังหรือนิพพานัง ปรมัง สุขญญัง ว่างอย่างยิ่งสงบ เป็นสุข เกิดจากความว่าง สงบตา สงบหู สงบจมูก สงบลิ้น สงบกาย สงบจิต คำว่าสงบนั้นก็คือสงบจากความว่างที่ไม่มีรูป เสียง กลิ่น รส โสภณรูปพะ ธรรมารมณนั้นแน่ะ ดูเหมือนดีลึบซึบซ้อ้นแต่ไม่ซึบซ้อ้น เพราะมันมีหลักตายตัว มีหลักตายตัวที่ว่างจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจให้ว่างไปนั้นนะอายตนะบ่อเกิดอันนี้ ที่นี้อายตนะนิพพานคือว่างจากอายตนะคือตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจว่างไปทุกขณะจิต แล้วก็สงบ รู้สงบคำว่ารู้สงบก็คือไม่ต้องรู้ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ที่เนี่ยจิตมันก็สงบ เหมือนกับตามันหลบลงนั้นนะ จิตรับรู้ทางจิตอย่างเดียวไม่รับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่ใจก็สงบสงบเพราะใจว่าง เพราะฉะนั้นตา หู จมูก ลิ้น กาย เนี่ยเหมือนกับที่รับสื่อทางโลกที่รูปเข้ามาสู่ครองจักขุ เสียงเข้าสู่หูหรือโสตระ ฆานะจุมก หมายถึงกลิ่นที่เข้าเนี่ยหมายถึงโลกหรืออารมณของโลกเนี่ยเข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย พอถึงใจเนี่ยที่นี้เราสงบสงบได้แล้วที่มันหยุดหรือยุติการปรุงแต่งรูป เสียง กลิ่น รส โสภณรูปพะ ธรรมารมณได้ เราก็จะเห็นว่างานทั้งหลายเนี่ยเราทำสำเร็จแล้วคืองานทางโลกเนี่ยสำเร็จแล้ว แต่เหลือทางใจเราเนี่ยต้องว่าง เมื่อเราสงบทางใจได้แล้ว ไม่มีการปรุงแต่งไม่มีวิตกวิจารณ์ทางจิต ไม่มีการปรุงแต่งจิตอีก มันก็สงบไปเรื่อยๆทั้งวันทั้งคืนทั้งเดือนทั้งปีอยู่อย่างนั้นนะ มีแต่ความสงบสงบรู้อ่าง รู้อ่าง ว่างรู้สลับไปสลับมาเนี่ยในขณะที่ยืน เดิน นั่ง นอนนั้นนะแค่นี้เนี่ยเป็นความขยันหรือวิริยะเพียร แล้วก็อดกลั้นอดทนเพียร แล้วก็สัจจะความจริงใจในการทำความเพียร แล้วก็มโทธิฐานปรารภณาในความเพียร เมตตารักใคร่ในความเพียร ทำยสุดอุเบกขาถ้ามันเข้าถึงที่สุดว่างแล้วนั้นนะก็อุเบกขาวางเฉยในความเพียรทั้งหลายทั้งหมดถือว่าเป็นที่สุดของทุกขั โมหะทั้งหลายทั้งหมดไปสิ้นไปเพราะอุเบกขาวางเฉยได้นั้นแหละเป็นตัวละโมหะ ต้องเพิ่มว่าโมหะอวิชชา โมหะ ความหลง อวิชชาไม่รู้ ทั้งหลงทั้งไม่รู้เนี่ยก็ว่างหายไป เราก็จะพบความอัศจรรย์ใจในธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่พระองค์วางแบบแผนไว้เรื่องบารมีต่างๆที่เป็นทางตรงเป็นอปปมาทธรรม เป็นธรรมยังบุคคลให้พ้นจากทุกข์เป็นพระพุทธเจ้าได้ เป็นพระปัจเจกโพธิ์พุทธเจ้าได้ เป็นพระอรหันต์สาวกสาวิกาเจ้าได้เป็นพระอนาคามีได้ เป็นพระสกิทาคามีได้ เป็นโสดาบันได้เนี่ย ขึ้นอยู่กับความว่างบริสุทธิ์ขนาดไหน มากหรือน้อย บริสุทธิ์สะอาดทั้งภายในภายนอกหรือยังเหลือบ้างในบางส่วน บางชนิดหนักเบาแตกต่างกันก็เป็นอนาคามี สกิทาคามี โสดาบันก็ต้องเป็นไปตามนั้น ที่พระองค์แสดงไว้เป็นยังไง ก็เหมือนกับแสดงว่า สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปราคาส พระโสดาบันจะได้เด็ดขาด ส่วนพระสกิทาคามีก็ละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปราคาส แล้วทำราคะปฏิฆะให้เบาลง ส่วนพระอนาคามีจะได้เด็ดขาดทั้งสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปราคาส กามราคะ ปฏิฆะเนี่ย พระอนาคามีจะได้เด็ดขาด เพราะอะไรจึงจะได้เด็ดขาด เพราะท่านมีสมาธิตั้งมั่นในการละ มันจึงสงบระงับได้ สิ่งเหล่านี้ไม่มีการปฏิฆะจิตกระทบจิตไม่หวั่นไหว เนี่ยเขาจึงเรียกว่ามีใจตั้งมั่น เป็นสมาธิ ส่วนพระอรหันต์ก็ยิ่งละรูปราคะอรุปราคะ คำว่ารูปราคะคือสรรพสิ่งทั้งหลายที่น่ารักที่พอใจที่หน้าปรารภณานินดีเนี่ย อรุปราคะก็หมายถึงสามารถผ่านรูป เสียง กลิ่น รส โสภณรูปพะ ธรรมารมณเหล่านี้อันที่ผ่านมาแล้วทั้งหมดไม่มีการนึกถึงอีก นั่นแหละจึงเรียกว่าอรุปราคะ

คืออุป ตั้งอดีตด้วยทั้งอนาคตที่ยังไม่มาด้วยทั้งปัจจุบันรู้อยู่ด้วย เป็นการที่ละรูปราคา อุปราคา
 มานะ ทิฏฐิ อวิชชาไม่มีเนี่ยพระอรหันต์เพิ่ม เขาเรียก อุทัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องต้น ที่พระอรหันต์
 เจ้าจะได้อีก๕ข้อ พระอนาคามีละ๕ข้อ แต่พระอรหันต์ต้องเพิ่มอีก๕ข้อ เนี่ยเกือบครึ่งหนึ่งครึ่งต่อครึ่งต้องว่า
 อย่างนี้ เพราะฉะนั้นพระอนาคามีเนี่ยก็ต้องเพียรพยายามอีก๕ เพิ่มศักยภาพในการที่ปรับระดับจิตในการ
 ทำจิตให้ว่างอีก๕ว่างจากรูปราคา อุปราคา มานะ มานะความสำคัญตนว่าเลิศกว่าเขาว่าสำคัญว่าเลิศ
 กว่าเขา เลิศกว่าเขาก็สำคัญว่าเสมอเขา เลิศกว่าเขาสำคัญว่าเลวกว่าเขา เนี่ยหรือเสมอเขาสำคัญว่าเลิศ
 กว่าเขา เสมอเขาสำคัญว่าเสมอเขา เสมอเขาสำคัญว่าเลวกว่าเขา เลวกว่าเขาสำคัญว่าเลิศกว่าเขา เลว
 กว่าเขาสำคัญว่าเสมอเขา เลวกว่าเขาที่สำคัญว่าเลวกว่าเขา เนี่ยเขาเรียกมานะมลทิน๙ อย่าง อย่างละ๓
 อย่างละ๓ หมายถึงแต่ละกองแต่ละกองเนี่ยเป็นความละเอียดอ่อนที่พระองค์วางไว้เพื่อให้ง่ายต่อการ
 พิจารณาหรือทำความเข้าใจหรือจะได้กำจัดให้ถูกต้องไม่ให้หลงเหลือจะได้บริสุทธิ์สะอาด มานะมลทิน๙
 อย่างเนี่ย มานะทิฏฐิ แต่ส่วนมากเขาจะพูดกล้าหรือพูดล้องควบ มานะทิฏฐิคือความเห็นนั่นแหละ
 ความเห็น เพราะมีมานะอย่างเดียวกันที่พวงความเห็นเข้าไปอีกก็ดับเบิ้ล ดับเบิ้ลมานะ ดับเบิ้ลทิฏฐิความเห็น
 นั่นแหละ เพราะฉะนั้นจะต้องใช้กำลังเรียวแรงในการทำจิตให้ว่าง ไม่ให้มีมานะไม่ให้มีทิฏฐิที่เห็นว่าเป็นเรา
 เป็นของเรา ถ้าจิตมันว่างแล้วมันก็ไม่มีความเป็นเราเป็นของเราหรือสักกายทิฏฐิจะเห็นว่าใช่! มหาศาลเลย
 ต้องว่าอย่างนี้ สักกายทิฏฐิที่เห็นว่าเป็นเราเป็นของเรา โสดาบันยังไม่เข้าสู่กระแสของพระโสดาบันเลยต้อง
 ว่าอย่างนี้ เพราะฉะนั้นการที่จะทวนกระแสก็คือทวนกระแสอากรมณ์ จิตตตกระแสก็คือตกระแสอากรมณ์
 ตกระแสก็คือตกระแสเสด็จ คำว่าจิตตกระแสเสด็จก็คือละเว้นหมดเลย ถ้าจิตของเราตกระแสเสด็จ มันละ
 เว้นหมดเลยแล้วก็ว่างด้วยต้องว่าอย่างนี้ นั่นแหละจึงเรียกว่าที่ครูบาอาจารย์ทั่วไปเรียกว่า จิตทวน
 กระแสจิตตกระแสเสด็จ จิตทวนกระแสพวกเนี่ยเขียนไว้เล่มใหญ่ๆเนี่ยแต่เนื้อหาความเป็นไปมีอยู่แค่เนี่ย ทวน
 กระแสก็ทวนกระแสอากรมณ์ ทวนกระแสรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์คำว่าทวนก็คือรู้แล้วไม่
 ทวนรู้ก็ให้เข้าใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์นี้ ตกระแสก็คือตัดทิ้งให้ว่างหมดเลย ที่รู้
 อารมณ์แล้วก็ตัดอารมณ์ทำให้จิตว่างจากอารมณ์ จิตตกระแสก็คือตกระแสเสด็จคือละเว้นหมดเลย ละเว้น
 รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เนี่ย จิตตกระแสเสด็จที่เขาเรียกตกระแสเสด็จพระโสดาบันก็มีนัยอัน
 เดียวกันนั่นแหละหมายถึงตกระแสเสด็จ เพราะฉะนั้นเขาจึงว่าพระโสดาบันศีลบริสุทธิ์ก็เพราะตรงนี้ เพราะ
 ตกระแสเสด็จละเว้นเห็นรูปก็ละเว้น ได้ยินเสียงก็ละเว้น ได้กลิ่นก็ละเว้น ได้รสได้สัมผัสได้ธรรมารมณ์ก็ละ
 เว้นเขาเรียกจิตตกระแสเสด็จ เมื่อเราเข้าใจแล้วจะเห็นว่าไม่ยาก ไม่ยากเพราะอะไร เพราะเราหลักเรามี
 หลักเราเข้าใจในหลัก แล้วก็เราเห็นทุกข์เห็นโทษแล้ว เราจึงมีหลักใจของเรา มุ่งในการที่จะรอบรู้ในกอง
 สังขารต้องว่าอย่างนี้ ที่บางแห่งเขาเรียกปัญญารอบรู้ในกองสังขาร รอบรู้ในกองสังขารก็คือการปรุงแต่ง
 นั่นเอง รอบรู้ในการปรุงแต่ง ปรุงแต่งของรูป ปรุงแต่งของเสียง ปรุงแต่งในกลิ่น ปรุงแต่งในรส ในโผฏฐัพพะ
 ในธรรมารมณ์เนี่ย เมื่อเรารอบรู้ในกองสังขาร รอบรู้ในการปรุงแต่งแล้ว เราทำจิตให้ว่างได้ไม่มีวิตกพิจารณา
 สังขารไม่ปรุงแต่งได้ นั่นแหละจึงเรียกว่าผู้รอบรู้ตัวจริง เป็นผู้รอบรู้ในกองสังขารคือการปรุงแต่งตัวจริงคือ
 ไม่ทำให้เกิดวิตกพิจารณาไม่ทำให้เกิดสังขารการปรุงแต่ง ที่พระพุทธเจ้าก่อนปรินิพพานพระองค์ก็บอกว่า การ
 เข้าไปสงบระงับสังขารเสียดาย *เตสํ วูปสโม สุขุเนี่ย* เพราะฉะนั้นการสงบระงับสังขารก็คือ สงบระงับการ

ปรุ้งแต่งแล้วเราจะไประงับที่ไหนก็ต้องระงับที่รูปที่เสียงที่กลิ่นที่รสที่โผฏฐัพพะที่ธรรมารมณ แล้วก็ไม่ให้ปรุ้งแต่งที่ใจเรา คำว่าระงับก็คือเหมือนกับสิ่งของที่เราเห็นแล้วว่าไม่มีประโยชน์ก็ระงับไว้ก่อนเพราะเรายังไม่มีเวลาที่จะทำการทำงาน หรือระงับเพื่อรอผลที่จะให้ไม่มีการปรุ้งแต่ง คือระงับการปรุ้งแต่งไว้ก่อน หมายถึงปรุ้งแต่งหรือตบแต่งเหมือนกับสังขารร่างกายเราเนี่ย ระงับการแต่งตัวไว้ก่อน ไปทำงานทำการไปทำความว่างในจิตให้ได้ซะก่อน และเดี๋ยวอยากจะปรุ้งแต่งก็ปรุ้งแต่ง แต่เพียงระงับเอาไว้ แต่ว่าไม่ตีมันกำหริบได้ เดี่ยวมันมาชดเชยภายหลังหรือต้องเพิ่มดอกเบี๋ยเพิ่มขึ้นอีก แล้วก็ปรุ้งแต่งมากขึ้นอีกเพราะความยังไม่ขาดไปจากใจคือจิตยังไม่ว่าง ยังไม่บริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นเมื่อจิตยังไม่ว่างไม่บริสุทธิ์เดี่ยวนั้นก็หวลมาอีก หวลมาที่เก่าอีก แล้วก็เสียเวลาไปอีกมากมายต้องว่าอย่างนี้ เพราะฉะนั้นการที่เราจะระงับการปรุ้งแต่งได้ ที่เรียกว่าสังขารนั้นแหละ สังขารปรุ้งแต่งกายปรุ้งแต่งจิต แต่ที่นี้ที่พระองค์หมายนี้หมายถึงการเข้าไปสงบระงับสังขารคือการปรุ้งแต่งอารมณ์ มันจึงจะระงับได้เด็ดขาด เมื่อระงับการปรุ้งแต่งอารมณ์ได้เด็ดขาดแล้วนั้นแน่ะ *เตสฺ วุปฺสโม สุโข* เนี่ยการเข้าไปสงบระงับสังขารเสียได้ *เตสฺ วุปฺสโม สุโข* เป็นสุขอย่างยิ่ง คำว่าเตเนี่ยหมายถึงทั้งในที่ใกล้และในที่ไกล ไม่ให้จิตมันระลึกละเลย ไม่ให้ปรุ้งแต่งทั้งในที่ใกล้ ไม่ให้ปรุ้งแต่งทั้งในที่ไกล คำว่าปรุ้งแต่งที่ใกล้ก็คือปัจจุบันมันใกล้ ไม่ปรุ้งแต่งที่ไกลก็หมายถึงอดีตหรือในอนาคตโน้นไม่ให้ปรุ้งแต่งความหมายที่พระองค์ตรัสเนี่ยเป็นแบบนี้ ทั้งใกล้และไกลหมายถึงว่าทั้งอดีตและอนาคตไม่ให้ปรุ้งแต่งไม่มันเราก็ไม่เข้าใจหมายถึงว่าพระองค์ตรัสสั้นๆ แต่ถ้าเราไม่รู้ความหมายเนี่ยเรื่องใหญ่มากเลย มันสรุปลงเร็วเกินไปมันจะระงับได้ไม่เด็ดขาดต้องว่าอย่างนี้ เดี่ยวก็ไปอดีตเดี่ยวก็นอนอนาคตโน้น ปรุ้งแต่งไม่หยุดเลยทั้งในปัจจุบันที่ใกล้ก็ต้องถูกปรุ้งแต่งไปหมดก็พุ่งชานไปให้หมดต้องว่าอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเรื่องต่างๆ เหล่านี้ผู้ที่มีปัญญาจะต้องใคร่ครวญพิจารณาทุกอิวาทให้มากขึ้น เพราะพระองค์นี้ไม่มีเวลาที่จะมาเทศน์สอนเหมือนปกติแล้ว เพราะพระองค์จะบริวิพพานแล้วต้องว่าอย่างนี้พระองค์จึงตรัสสรุปลงง่ายๆว่า เตกัหมายถึงที่ห่างไกลก็หมายถึงอารมณ์ที่ห่างไกลไม่ให้ปรุ้งแต่ง อารมณ์ที่ใกล้คือปัจจุบันเนี่ยก็ห้ามปรุ้งแต่งถ้าเราสามารถระงับสังขารเสียได้... *เตสฺ วุปฺสโม สุโข* เตสังตัวเนี่ยทั้งที่ห่างไกลทั้งที่อยู่ใกล้ต้องไม่มีการปรุ้งแต่ง เราจะได้รู้หลักเอาไว้ เวลาที่เราจะทำจิตให้ว่างจากการปรุ้งการแต่งเนี่ยไร้ความปรารถนาไร้เจตนาที่จะปรุ้งแต่ง นั้นนะมันก็จะได้เป็นส่วนประกอบให้เราภาวระน้อยลงหรือทำกิจให้สั้นลงหรือแทบจะไม่ปรากฏเลย แล้วเราก็จะได้ใช้แนวทางอันนี้เป็นมรรคเป็นหนทางที่จะปฏิบัติให้จิตว่าง หรือเข้าสู่พระนิพพานเพื่อความพ้นทุกข์ให้เร็วขึ้นให้ง่ายขึ้นให้มีศักยภาพมากขึ้น มีความสามารถที่สามารถยึดเอาถือเอาความว่างเหล่านั้นมาเป็นอารมณ์ในจิตที่จะทำจิตหรือภาวนา ภาวนาคือทำให้เป็นให้มีขึ้นมาคือทำอารมณ์ให้ว่างได้ขึ้นมา แล้ววิตกวิจารณ์ก็ไม่เกิดขึ้น สังขารก็ไม่เกิดขึ้น สังขารที่มันเกิดขึ้นเพราะอาศัยวิตกวิจารณ์แหละ ถ้าไม่มีวิตกวิจารณ์สังขารการปรุ้งแต่งก็ไม่เกิด วิตกวิจารณ์ในจิต วิตกวิจารณ์ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ ในธรรมารมณเนี่ยมันจะปรุ้งแต่งตลอดปรุ้งแต่งในฉานในญาณ ปรุ้งแต่งรูปฉาน อรูปฉานเนี่ยที่พวกพรหมทั้งหลายเนี่ย แม้ตั้งมันอยู่ในฉานในญาณแล้วยังต้องปรุ้งแต่ง มันจึงยังไม่ว่างอย่างบริสุทธิ์ จึงมีสิทธิ์ที่จะจุติปฏิสนธิเมื่อหมดกำลังฉานหมดกำลังญาณ เพราะฉะนั้นทั้งฉานทั้งญาณนี้ก็ต้องให้ว่างไป จะได้ไม่มีวิตกไม่มีวิจารณ์ไม่มีสังขารการปรุ้งแต่งอีก เมื่อสังขารไม่ปรุ้งแต่งนั้นแหละมันจะเข้าสู่ *เตสฺ วุปฺสโม สุโข* คือว่างทั้งภายในด้วย ว่างทั้งภายนอกด้วย ว่างทั้งที่อยู่ใกล้ด้วยว่างทั้งที่อยู่ไกลด้วยคือ

อดีตที่อยู่ไกลด้วยคืออนาคต พรหมเทพเทวดาทั้งหลายก็จะได้มีความเข้าใจจะได้ไม่ต้องเวียน
ไปที่โน้นเว็บไปที่นี้ไม่ต้องเหนื่อยในการใช้ฤทธิ์ใช้เดชใช้อำนาจจิตใช้ฌานใช้ญาณนะ ใช้พลังฌาน พลัง
ญาณะมากมายกายกอง การใช้มากอย่างนั้นนะเป็นทุกข์นี้กว่าเรามีฤทธิ์มีเดชไม่มีทุกข์แต่หาว่าไม่ว่าการ
ใช้ไปที่นั่นไปที่นั้นแหละมีทุกข์จึงต้องใช้ถ้าไม่มีทุกข์ว่างจึงไม่ต้องใช้ จะได้ว่านี้เป็นแบบนี้ สังฆารการปรุง
การแต่งตามพระพุทโธวาทที่แนะนำสั่งสอน เพื่อให้เข้าใจชัด ว่างได้เร็วขึ้นเพราะเหมือนกับพระองค์ฝาก
เอาไว้ให้ทุกคนเนียสำเหนียกไว้เลย ให้ทุกคนยึดเป็นหลักไว้เลย ในการที่ไม่ให้สังฆารปรุงแต่งทั้งในที่ใกล้ทั้ง
ในที่ไกล ทั้งปัจจุบันทั้งอดีตทั้งอนาคต ปัจจุบันที่จิตมันรู้อยู่เนี่ยต้องว่าอย่างนี้ ใ้อที่ผ่านมาแล้วไม่ต้องพูดถึง
ให้มันว่างไปจริงๆ อนาคตยังไม่มาก็ให้มันว่างไป ให้ปัจจุบันเราว่าง สงบอยู่ ด้วยจิตเป็นสุข สงบสุข สันติสุข
เมื่อจิตของเราทำได้ เราก็จะเป็นผู้เข้าถึงความว่างเข้าถึงพระนิพพานตามพระพุทโธวาทที่พระองค์ตรัส
สั้นๆแบบนี้ ทั้ๆที่ ๔๕ พรรษาของพระองค์ก็ได้ตรัสทุกที่ในส่วนต่างๆอันเป็นส่วนประกอบ แต่มีพระองค์
ประมวลมาเพื่อให้สรุปสั้นลง เพื่อให้เกิดการเข้าถึงเร็วขึ้นต้องว่าอย่างนี้ จึงเรียกว่าการเข้าไปสงบระงับ
สังฆารเสียได้เป็นสุขอย่างยิ่ง พระองค์ก็ตรัสต่อมีอีกหน่อยหนึ่งว่า การยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้ถึง
พร้อมด้วยความไม่ประมาทเกิด การปฏิบัติให้ตนได้เกิดประโยชน์ก็คือตนต้องปฏิบัติให้เกิดความว่างแล้ว
เมื่อตนได้รู้ความว่าง เข้าใจความว่าง ได้ทำความว่างให้เกิดขึ้นในตนได้แล้วพระองค์ก็ควรจะสงเคราะห์คน
อื่นหมายถึงว่าจงยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านหมายถึงผู้อื่นนั้นนะให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทคือไม่
ประมาทก็คือไม่ประมาทกับความว่างหรือไม่ประมาทกับอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพราะความประมาทเนีย
เป็นได้ทั้งทำให้เกิดอนิจจังก็ได้ ทำให้เกิดทุกข์ก็ได้ ทำให้เป็นอนัตตาก็ได้แต่จุดมุ่งหมายของพระพุทโธเจ้า
นั้นก็ไม่ให้ประมาทกับความว่างนี้เพื่อพระนิพพานอย่างเดียว ถ้าใครประมาทแล้วก็จะไม่ได้เข้าถึงความ
ว่าง เพราะต้องอนิจจัง ต้องได้รับทุกข์ แล้วก็ต้องเข้าถึงอนัตตาทั้งที่จิตไม่ว่างต้องว่าอย่างนี้ เพราะฉะนั้นที่
ผ่านมาทั้งหมดพระพุทโธเจ้าแสดงพระพุทโธวาทไว้มากมายกายกอง ถ้าแล้วแต่เราจะทำความรู้ในส่วน
ไหนในพระพุทโธวาทหมวดไหนวรรคไหนหรือตอนไหนเนี่ยที่จะมาทำความเข้าใจ แต่ว่าต้องทำความเข้าใจ
หรือวิริยะขยัน ในการที่จะสอดส่องหรือที่เรียกว่าธัมมวิจยะเลือกเฟ้นธรรมให้ได้ธรรมะที่ง่ายสุดสั้นสุดแล้วก็
สูงสุดด้วยต้องว่าอย่างนี้ ส่วนมากพระองค์จะแสดงไว้สั้นๆเพราะเวลาหรือเหตุการณ์หรือสถานที่จำกัดนะ
พระองค์ก็จะตรัสสั้นๆ ถ้ามีเวลาพระองค์ก็จะขยายความแสดงเนื้อความให้กว้างขวางออกไป จึงมีสูตร
ใหญ่ๆเยอะเยอะมากมายหลายสูตร ที่สั้นๆน้อยนิดเนี่ยแต่สุดยอดแห่งความสำคัญ ที่พระองค์ประมวลมา
เพื่อให้รู้อย่างรวดเร็วเฉียบฉลุลาหรือทันต่อเหตุการณ์ก็คือทำความว่างให้เกิดขึ้นได้รวดเร็วเนั้นนะเขาเรียก
ทันต่อเหตุการณ์ เหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นนะต้องว่างไปอย่างรวดเร็วไม่จั้นก็ไม่ทันต่อ
เหตุการณ์ ไปมัวร้องหม่อมให้เสียอกเสียใจจิตก็ไม่ว่างใจก็เศร้าหมอง เมื่อจิตไม่ว่างใจเศร้าหมองแล้วก็
เป็นทุกข์แล้ว แล้วก็ความโศกเหล่านั้นก็มาจันจิต มาทำจิตให้เศร้าหมองขุ่นมัว ทำให้ปัญญาญาณความรู้ไม่
เกิด ทำให้จิตหลงไหลไปจมอยู่ในทุกข์เยอะเยอะมากมายเนี่ย เป็นการเวียนว่ายตายเกิดก็ต้องพบกันทุกคน
ต้องว่าอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อเราทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นคือวิริยะเพียร เพียรรู้ตามแนวทางของ
พระพุทโธเจ้าเนียไม่ได้เพียรรู้ทางไหน แล้วก็เป็นที่ถูกต้องไม่เสียเวลา ง่ายสั้นเข้าใจได้รวดเร็วต้องว่า
อย่างนี้ แล้วเราก็จะได้ไม่มีทุกข์ในการปฏิบัติ เพราะเรารู้ เราจะให้ท่านก็เพื่อความว่าง รักษาศีลก็เพื่อละเว้น

ก็เพื่อให้ว่าง ประพจน์เนกขัมมะจะอดใจก็เพื่อให้ว่าง ใช้ปัญญาเพื่อเหตุผลในการให้ทานมีศีลก็เพื่อว่าง ใช้วิริยะเพียรในทานในศีลก็เพื่อว่าง ขันติดทนให้เป็นทานเป็นศีลก็เพื่อว่าง สัจจะความจริงใจในทานในศีลก็เพื่อว่าง อธิษฐานปรารถนาในทานในศีลก็เพื่อว่าง เมตตารักใคร่ในทานในศีลก็เพื่อว่าง อุเบกขาเมื่อความว่างเกิดขึ้นแล้วก็ว่างได้หมดทั้งภายในภายนอกบริสุทธิ์สะอาดไม่มีความหลงหรือโมหะในจิต นั่นแหละจึงจะสำเร็จกิจอย่างสมบูรณ์ต้องว่าอย่างนี้ เมื่อกิจสำเร็จแล้วว่างแล้วเหมือนกับกิจทุกกิจการทุกงานที่สำเร็จแล้วก็ว่างหมดเลยต้องว่าอย่างนี้ เนี่ยถ้าเราไปยึดติดความสำเร็จทั้งที่มันว่างแล้วแต่มันก็ไม่ว่างทำไมจึงไม่ว่างเพราะไปยึดติดความสำเร็จแล้วก็พอใจในความสำเร็จเดี๋ยวมันก็ไปทำให้เกิดขึ้นอีก เพื่อให้ได้ความสำเร็จแต่ไม่ยอมได้ความว่าง เพราะฉะนั้นเนี่ยความว่างกับความสำเร็จเนี่ยแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นสำเร็จแล้วก็ว่าง เพราะฉะนั้นความว่างสูงกว่าความสำเร็จ ต้องปรารถนาความว่างให้ได้ แต่ไม่ต้องปรารถนาความสำเร็จ ทำจิตว่าง เมื่อจิตว่างอยู่ตราบดีมันก็สำเร็จทุกรายการต้องว่าอย่างนี้ ว่างทุกรายการ สำเร็จทุกรายการ ผ่านทุกรายการ คำว่าผ่านทุกรายการคือทุกซิปทุกซิปทุกรายการก็ผ่านทุกซิปรายการ วิมุตติหลุดพ้นไปทุกรายการเช่นเดียวกัน เนี่ยเรายังต้องสำเหนียกศึกษาอบรม ขยันในการที่จะทำ ความว่างให้เกิดขึ้น เพื่อสูงกว่าความสำเร็จที่ทุกคนต้องการต้องว่าอย่างนี้ ทุกคนต้องการแต่ความสำเร็จแต่ทุกคนไม่ต้องการความว่าง ความจริงแล้วสำเร็จแล้วมันก็ว่างนั่นแหละ ที่นี้ต้องมาตั้งจิตปรารถนาความว่าง ไม่ใช่ปรารถนาอย่างอื่นไม่ใช่ปรารถนาความสำเร็จ แต่ว่าเราทำจิตของเราให้ว่างทุกรายการนั่นแหละเป็นพื้นฐานหรือเป็นมรรคเป็นหนทางที่จะได้รับผลสูงสุดคือว่างอย่างบริสุทธิ์ ถ้าเราจิตเจตนาว่างเพื่อความสำเร็จแล้วมันก็ต้องการไปเรื่อย ทำกิจการงานอย่างอื่นไปเรื่อยแล้วมันก็สำเร็จไปเรื่อย ๆ แต่ไม่ได้นึกถึงความว่าง ไม่ได้พอใจในความว่าง มันจึงวนเวียนเป็นวัฏฏะอยู่อย่างนั้นแต่ละเรื่องแต่ละเรื่องพอสำเร็จไปและเดี๋ยวก็ต้องไปทำใหม่ วันเดือนปีก็เปลี่ยนแปลงไป แก่ เจ็บ ตายก็เกิดขึ้นแล้วเราก็จะพบแต่ใครเห็นก็สำเร็จเนี่ยสำเร็จแค่ว่าตาย แต่เราต้องปรารถนาความว่างไว้สูงกว่า เตือนจิตเตือนใจให้ว่างไว้แล้วเราก็ว่างแล้วว่างเลย ไม่ต้องไปเพื่อความสำเร็จนั้นสำเร็จนี้สำเร็จทางไหนก็ช่าง เราจะได้ไม่มีโมหะหลงอยู่ในความสำเร็จที่เขาสำเร็จอย่าง**รวกๆ**ต้องว่าอย่างนี้ แต่เราว่างในทางธรรม ได้แล้วมันก็ว่างในทางโลกด้วยเนี่ยเป็นอนุโลมที่เขาว่า**อนุโลมมิกญาน อนุโลมญาน**คืออนุโลมความสำเร็จมาเป็นความว่าง เมื่อมันว่างได้แล้วนั่นแหละเราก็จะได้ว่างอย่างบริสุทธิ์ พบความจริงด้วยความว่าง พบความจริงด้วยความขยันที่นี้ย้อนหลังออกไปก็มีแต่ความสมบูรณ์แบบอย่างเดียวถ้าพิจารณาไปเข้าที่ไหนเทียบที่ไหนก็มีหมดต้องว่าอย่างนี้ ถูกต้องตามแนวทางไม่งั้นว่างไม่ได้ต้องว่าอย่างนี้หรือนิพพานไม่ได้ ต้องว่างอย่างเดียวสรุปลงว่างให้หมดเลยไม่ต้องการความสำเร็จจากสิ่งนั้นสิ่งนี้ แต่ต้องการว่างจากทุกสิ่ง ไม่ใช่ต้องการว่างเฉพาะสิ่ง ต้องว่าอย่างนี้ ต้องว่างให้หมดทุกสิ่ง นั่นแหละจึงจะเข้าถึงนิพพานัง ปรมัง สุนฺณญฺังที่แท้จริงทั้งรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ทั้งมีลาภเสื่อมลาภมีสุขมีทุกข์มีนินทาสรรเสริญกิเลสตัณหาใดๆไม่มีในความว่างต้องว่าอย่างนี้ แต่ว่ามันมีอยู่ในความสำเร็จสำเร็จแล้วมันก็อยากอีกปัญหาที่เกิดขึ้นมัย มันเปลี่ยน เราจะเห็นความดีลับซับซ้อนของมันแม้แต่คำพูดแต่ละบทแต่ละบาทแต่ละพยัญชนะแต่ความหมายเนี่ย ฉะนั้นเรารู้แล้ว เราก็ต้องเอาสูงสุด เสียเวลาทำครั้งเดียวแต่ได้หลายๆอย่างคือว่างหลายๆอย่าง เมื่อว่างหลายๆอย่างก็วิมุตติหลุดพ้นแล้วหลายๆอย่าง เนี่ยนิพพานหลายๆอย่าง เนี่ยเขาจึงเรียกว่าอายตนะนิพพานคือว่างไปจากตา หู

จมูก ลิ่น กาย ใจเนี่ยต้องว่างอย่างนี้ก็มีเหมือนไม่มีแล้วมีตาก็เหมือนไม่มีตาเพราะมันว่าง เหมือนตาบอดตาใสแต่ก็ไม่ใช่ตาบอดตาใส เพราะเห็นว่าง ได้ยินว่าง ได้กลิ่นว่าง ได้รู้รสว่าง ได้สัมผัสว่าง ได้รู้ว่าง ว่างรู้เลยที่นี้เนี่ยฝึกหัดอบรมทุกวัน ด้วยขันติบ้าง ด้วยสัจจะบ้าง ว่าง..ท้ายสุดก็ต้องว่างหมด ไม่ให้มีไม่ให้ นึกถึงอีก แม้กระทั่งทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา ทั้งที่อาศัยสิ่ง เหล่านี้แต่เราก็ต้องว่างจากสิ่งเหล่านี้ นั่นแหละจึงจะว่างอย่างบริสุทธิ์นี้มันก็เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ใจ ที่ พระพุทธเจ้าแสดงเอาไว้เนี่ย ที่อาศัยต้นหาละต้นหาคืออาศัยความอยากที่จะมีทาน มีศีล มีเนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขานี้แล้วก็ให้ว่างไปซะให้หมดเลยต้องว่าอย่างนี้ ไม่ ต้องระลึกเลยเพราะมันว่างได้แล้ว มันจะไม่ระลึกถึงอีก ทานทุกอย่างก็เป็นทานหมดแล้วให้ไปหมดแล้วละ เว้นไปหมดแล้วเป็นศีลไปแล้ว เนกขัมมะอดใจทั้งหมดแล้วสละไปหมดแล้ว ปัญญาเหตุผลในสิ่งเหล่านี้ใน การที่จะต้องจัดต้องทำให้ว่างอีกไม่มีต้องว่าอย่างนี้ วิริยะที่เพียรว่างไปแล้วก็หมดแล้วไม่ต้องเพียรแล้ว ขันติอดกลั้นอดทนขันติก็ไม่ต้องทนอะไรแล้วเพราะว่างแล้ว สัจจะความจริงใจในสิ่งต่างๆเหล่านั้นเมื่อมัน ว่างแล้วก็ความจริงปรากฏแล้วคือว่างต้องว่าอย่างนี้ก็ว่างนั่นแหละเป็นสัจจธรรม อธิษฐานปรารถนาก็สม ปรารถนาแล้วว่างแล้วไม่ต้องนึกถึงไม่ต้องปรารถนาอีก เมตตารักใคร่ รักใคร่ในสิ่งใดๆก็บัดนี้ว่างแล้วไม่ต้อง บอกว่าเรารักมันก็มีแล้วรักเพราะรักอยู่ในว่างเพราะรักความว่างนั่นเองนั่นนะมันสมบูรณ์ในตัวของมันเอง แต่มันว่างที่บริสุทธิ์ รักที่บริสุทธิ์ ไม่มีโทษ อุเบกขาก็ว่างวางเฉยทั้งหมดเลยว่างบริสุทธิ์เนี่ยพยายามคิดอยู่ กับสิ่งเหล่านี้แค่นี้แหละก็เป็นมรรคเป็นหนทางที่พาจิตเข้าสู่ความพ้นทุกข์ดับทุกข์สิ้นทุกข์แล้วเราก็จะได้ ภูมิใจในตัวเองหรือมีความมั่นใจในตัวเอง เมื่อเรามีความมั่นใจในตัวเองแล้วศักยภาพความห้วนไหวคิด ในทางอื่นทำอย่างอื่นก็ไม่มี เพราะมันมีแต่ว่างๆๆๆ นั่นแหละภาวนาจนนิพพานเลยต้องว่าอย่างนี้ เพราะ ว่างนั่นแหละเป็นนิพพาน นิพพานัง ปรมัง สุธมฺมญฺังเป็นคำของพระองค์ทรงตรัส แต่คำว่าว่างนี้เป็นภาษาไทย เราเป็นคนไทย เมื่อเราเข้าถึงความว่างได้เราก็นิพพานได้ ในภาษามคธ บาลีของพระพุทธเจ้าจะนั่นในมคธ บาลีในความว่างของไทยก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต้องว่าอย่างนี้ ไม่ได้ผิดแผกแตกต่าง ขึ้นอยู่กับความ เข้าใจของเราเอง เพราะฉะนั้นความรู้ตัวนี้เหมือนกับไฟต่างชาติต่างศาสนาก็เรียกร้องกันไปแต่ความเข้าถึง คือร้อนอย่างเดียว ร้อนเสมอกันหมดทุกชาติทุกภาษา เหมือนกับเราเข้าถึงความว่างอย่างเดียวแล้วทุกชาติ ทุกภาษาให้มันว่างหมดมันเข้าใจกันได้หมดเนี่ยว่าง ไม่ว่าจะชาติใดภาษาใดก็ให้ว่างหมดเราก็สอนได้ทุก ภาษานั้นแหละ ก็ต้องให้ว่างจากภาษาพูด ภาษาคน ภาษาพูด ภาษาธรรมอะไรพวกเนี่ยที่เขาสมมุติกันขึ้นมาเนี่ยต้อง ว่างหมดเลย ว่างได้แล้วเราก็ไม่มีอุปาทานยึดถือในภาษาเหล่านั้น เห็นมัยอุปาทานไม่มีการยึดถือไม่มีก็ว่าง หมดแล้วเราก็จะเห็นความอัศจรรย์ในพระพุทธโฆษาที่พระองค์แสดงไว้ การเข้าไปสงบระงับสังขารเสียได้ *เตสํ วุปสโม สุโข* สังขารปรุ่งแต่งภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาโน้นภาษานี้ ทุกชาติทุกภาษาว่างหมดเลย ชาติใดภาษาใดทำว่างได้ก็เข้านิพพานได้หมด ไม่เลือกภาษา ไม่เลือกทุกชาติไม่เลือกทุกภาษาถ้าสามารถ ทำจิตให้ว่างได้ต้องว่าอย่างนี้ แล้วก็ทุกตระกูล จะเป็นตระกูลไหนก็ช่าง เหมือนจะเป็นตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพศย์ ตระกูลศูทร จัณฑาลอะไรเนี่ยถ้าทำจิตเข้าถึงให้ว่างได้ก็นิพพานได้ ไม่ จำเป็นไม่เฉพาะเจาะจงตระกูลไหน เมื่อทำให้ว่างได้ก็เป็นพระพุทธรู้ทั้งตระกูลเลยต้องว่าอย่างนี้(หัวเราะ)

เพราะรู้เท่ากันหมดทุกตระกูลเป็นตระกูลของพุทธะหมดเลยตระกูลของพระพุทธเจ้าหมดเลยต้อง
 ว่าอย่างนี้ ศาकยตระกูลก็เป็นสมมุติตระกูลนั่นนะ โลกียะตระกูลก็เป็นสมมุติตระกูล แต่ถ้าตระกูลไหนทำจิต
 ไม่ว่างก็ไม่มีประโยชน์ต้องว่าอย่างนี้ ถ้าตระกูลไหนทำให้ว่างได้ตระกูลนั้นก็มีความดีแล้วก็สืบทอด
 ตระกูลไปสั่งสอนกันไปอีกทั้งลูกหลานเหลนโหล่นอะไรที่ยังมีอยู่ในโลกก็สอนไปให้สิ้นโลกจบโลก ให้ว่างไป
 ว่างจากโลกต้องว่าอย่างนี้ ไม่ให้ยึดติดในโลกเนี่ยแป็บเดียวก็ชั่วโมงอีกแล้ว วันนั้นก็คุยมากแต่ก็เป็น
 ประโยชน์สงเคราะห์ได้แต่ก็เหนื่อยหน่อยต้องว่าอย่างนี้(หัวเราะ)วันนี้ก็ไม่ต้องได้พักเลยต้องว่าอย่างนี้...
 ข้าพเจ้าจะอะไรจะถามบ้างก็ถามให้เต็มที่เดี๋ยวพຽງนี้อีกวันก็สรุปแล้ว(หัวเราะ)เดี๋ยวก็จะว่างไปหมดแล้วไม่มีใคร
 มานั่งอยู่ที่นั่นแล้ว เนี่ยเหลืออีกวันพຽງนี้เจ็ดวันแล้ว เห็นมัยเพราะฉะนั้นธรรมชาติของพระพุทธเจ้าลงสู่ความ
 ว่างถึงโยมจะฟังร้อยวันพันปีก็ฟังเพื่อว่างอย่างเดียวฟังเพื่อพระนิพพานอย่างเดียวไปฟังเพื่ออย่างอื่นผิด
 เจตนาของพระพุทธเจ้าต้องว่าอย่างนี้..มีอะไรจะถามอีกไม่เข้าใจความว่างตรงไหนก็ถามเลยจะได้ว่างจริง
 ว่างน้อยก็ชุดนี้แหลม! ว่างได้ ถึงมีเหลือหน่อยไม่กี่คนยี่สิบกว่าคนก็เอาแล้วถือว่าคุ้มค่าเกินราคาดีกว่าเป็น
 หมิ่นเป็นแสนเป็นล้านแต่ไม่รู้ว่างสักคนแล้วจะมีประโยชน์อะไรกับพวกนั้นต้องว่าอย่างนี้ ของเรามีสักยี่สิบ
 สามสิบคนแต่รู้ว่างทำว่างได้พวกเนี่ยมีศักยภาพสูง ดีมากมายมีประโยชน์มากมาย ไม่ต้องไปน้อยออก
 น้อยใจว่าทำไม เราที่เราได้ยินความว่างอยู่แต่พวกนั้นทำไมไม่มาแสดงว่าเรื่องของบุญวาสนาการสั่งสมแต่
 ละคนแต่ละท่านไม่เหมือนกันเนี่ย พวกนั้นก็ไปๆอยู่กันมากมายก่ายกองแต่ก็ไม่ได้ความว่างยิ่งมีความ
 สับสนปนเป ยิ่งมีวิตถวิจารณ์สังฆารปรุงแต่งมากกว่าเขา ยิ่งอยู่กันมากเท่าไรก็วุ่นวายมากปรุงแต่งมาก
 เราอยู่น้อยๆเนี่ยก็ว่างจากการปรุงแต่งเนี่ยมันจึงจะเห็นประโยชน์ได้ประโยชน์เขาเรียกว่าเป็นกอบเป็นกำ
 (หัวเราะ)ที่นี้ทั้งกอบทั้งกำเราก็ไม่กอบไม่กำแล้วแบหมดแล้วว่างไม่มีอะไรในกำมือของพระพุทธเจ้าเห็นมัย
 พระองค์สอนหมดแล้วจนเข้านิพพานเลยพระองค์เข้าปฐมฌานออกจากปฐมฌานเข้าทุติยฌานออกจาก
 ทุติยฌานเข้าตติยฌานออกจากตติยฌานแล้วเข้าจตุตถฌาน ออกจากจตุตถฌาน เข้าอากาสาณัญจายต
 นะ ออกจากอากาสาณัญจายตนะ เข้าวิญญูณัญจายตนะ ออกจากวิญญูณัญจายตนะ เข้าอา
 กิญัญญายตนะ ออกจากอาภิญญายตนะ เข้าเนวสัณญานาสัณญายตนะ ออกจาก เนวสัณญานา
 สัณญายตนะ เข้านิโรธสมาบัติเลยเสียบเลยเนี่ยใครๆไม่รู้ก็คิดว่าพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วแต่พระอนุรุทธ
 ท่านเข้าญาณตามรู้พระพุทธเจ้าเลยแต่ท่านไม่ได้เข้าไปในนิโรธะ นิโรธสมาบัติท่านอยู่เพียงแค่นี้ไปดูเท่านั้น
 แค่นี้แล้วเมื่อพระองค์ออกจากนิโรธ เขาเรียกปุพพิหาร๙ เมื่อออกจากเข้านิโรธสมาบัติหรือปุพพิหาร๙
 แล้วก็เข้าเนวสัณญานาสัณญายตนะ ออกจาก เนวสัณญานาสัณญายตนะ เข้าอาภิญญายตนะ ออก
 จากอาภิญญายตนะ เข้าวิญญูณัญจายตนะ ออกจากวิญญูณัญจายตนะ เข้าอากาสาณัญจายตนะ
 ออกจากอากาสาณัญจายตนะ เข้าจตุตถฌาน ออกจากจตุตถฌาน เข้าตติยฌานออกจากตติยฌานเข้า
 ทุติยฌานออกจากทุติยฌานเข้าปฐมฌานออกจากปฐมฌานเข้าทุติยฌานออกจากทุติยฌานเข้าตติยฌาน
 ออกจากตติยฌานเข้าจตุตถฌาน ออกจากจตุตถฌาน แล้วก็นิพพาน นิพพานในระหว่างรูปฌานและอรุ
 ฌานคือว่าง ทั้งรูปฌานและอรุฌาน เพราะฉะนั้นคือว่าง ว่างทั้งรูปฌานและอรุฌาน เพราะฉะนั้นไอ้ที่
 คุยโตไม่ใหญ่ไอ้พวกติดฤทธิติดเดช พวกเนี่ยเข้านิพพานไม่ได้หรอกที่อาตมาบอกไว้ เพราะอาตมาอยู่แล้ว
 เนี่ยแนวทางที่พระองค์ที่พระอนุรุทธะท่านตามรู้ไว้เนี่ยแล้วพระอาจารย์ไปตามทำความเข้าใจเพราะฉะนั้นผู้

ที่ยังยึดติดอยู่ไม่สามารถทำจิตให้ว่างไม่ได้ก็เข้านิพพานไม่ได้เพราะนิพพานอยู่ในระหว่างรูปฌาน
อรุณฌานไม่มีทั้งรูปฌานไม่มีทั้งอรุณฌานต้องว่าอย่างนี้ทั้งรูปฌานอรุณฌานก็หมดไปด้วยกันเนี่ยถึงจะ
ถูกต้องที่พระอาจารย์เขียนไว้ที่ในสมุดนั้นนะตามนั้นพยายามทำความรู้ให้เข้าใจเนี่ยจิตต้องว่างแบบเนี่ยไม่
ต้องไปนึกถึงรูปฌานอรุณฌานอะไรอีกรูปฌานอรุณฌานอะไรอีกต้องว่างทั้งหมดเลยอ้าว! มีอะไรอีก...

ชนะชัย เมฆา ผู้ถอดความและจัดพิมพ์
วันอังคารที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓
เวลา ๑๐.๑๖ น.